των **Θοδωρή Καρυώτη, Αντώνη Μπρούμα**

*"[...] για μας το περιεχόμενο του επαναστατικού προτάγματος είναι να γίνουν οι άνθρωποι ικανοί να παίρνουν στα χέρια τους τις υποθέσεις τους και το μόνο μέσο για να αποκτήσουν αυτή την ικανότητα είναι να παίρνουν τις υποθέσεις τους στα χέρια τους όλο και περισσότερο".*Καστοριάδης (1979).

[...] Αυτό που αναδύεται είναι μια εναλλακτική κοινωνία : ο σκοπός είναι η εξουσία, όχι η κρατική εξουσία, αλλά οι άνθρωποι να αυτο-οργανώνονται πάνω σε διαφορετικές κοινωνικές σχέσεις ως συλλογική μη διαχωρισμένη εξουσία(Zibechi 2010 : 44).

Η κοινωνική αναμέτρηση διεξάγεται σήμερα με πολεμικούς όρους. Η καπιταλιστική κυριαρχία επιλύει τις σύγχρονες αντιφάσεις της όχι με την παραχώρηση δικαιωμάτων και προνομίων στα κατώτερα στρώματα, όπως έκανε στο παρελθόν, αλλά με την εγκαθίδρυση μιας μόνιμης κατάστασης εξαίρεσης, όπου όλα τα μέτρα κοινωνικής μηχανικής είναι νομιμοποιημένα και κάθε είδους διαμαρτυρία θεωρείται εχθροπραξία. Η εύρεση των νέων ισορροπιών αποτελεί ακόμη ζητούμενο, που θα απαντηθεί με την αλλαγή –ή μη– των συσχετισμών δύναμης από την είσοδο των από κάτω στο προσκήνιο της πολιτικής. Σε αυτό το κοινωνικοιστορικό πλαίσιο αναδύεται στην Ευρώπη το ενδεχόμενο κυβερνήσεων της αριστεράς, με προμετωπίδα τον ΣΥΡΙΖΑ στην Ελλάδα και το νεοφερμένο Podemos στην Ισπανία, ως αντιπαραβολή στο ενδεχόμενο ενός νεοφιλελεύθερου αυταρχισμού, κοινωνικά παγιωμένου σε εθνικιστικές βάσεις.

Οι περίοδοι καθεστωτικής κρίσης αποτελούν στιγμές κοινωνικού ανταγωνισμού, όπου οι θέσεις των αντιτιθέμενων κοινωνικών δυνάμεων ρευστοποιούνται. Στην παρούσα κρίση τα αυτόνομα κινήματα αναδύονται μέσα από τις σύγχρονες αντιφάσεις του καπιταλισμού ως τα κύρια συλλογικά υποκείμενα με δυνατότητες για ριζοσπαστικές συνθέσεις και κοινωνικές αλλαγές. Αποτελούν τον βασικό αντίπαλο της καπιταλιστικής κυριαρχίας στη σύγχρονη

κοινωνική αναμέτρηση, με τις εξελίξεις στα κοινοβούλια αλλά και οπουδήποτε αλλού να αποτελούν ουσιαστικά αντανάκλαση της άμπωτης ή της παλίρροιας των κινημάτων. Εντούτοις, δομούνται ως υποκείμενα με όρους, που για την ώρα αδυνατούν να ανοίξουν απελευθερωτικές προοπτικές σε μακρο – κοινωνικό επίπεδο και, τελικά, έτσι να σηκώσουν το βάρος της αναμέτρησης. Μοιραία λοιπόν, μεγάλα κομμάτια των καταπιεζόμενων εναποθέτουν τις ελπίδες τους σε μία αριστερή διαμεσολαβητική προοπτική με πεδίο πάλης και τελικό ορίζοντα τα αποσυντιθέμενα έθνη – κράτη.

Ως κοινωνικοί αγωνιστές, με συνείδηση ότι ο κόσμος που θέλουμε μπορεί να έρθει μόνο με αγώνες από τα κάτω, έχουμε χρέος να ασχοληθούμε σοβαρά με το ενδεχόμενο αριστερής διακυβέρνησης για δύο λόγους. Πρώτον, γιατί πρέπει να αναστοχαζόμαστε διαρκώς πάνω στις ανεπάρκειες των αυτόνομων κινημάτων, που ένα τέτοιο ενδεχόμενο αναδεικνύει. Και δεύτερον, επειδή ένα τέτοιο ενδεχόμενο είναι δίκοπο μαχαίρι, αφού, αν πληρωθεί, μπορεί μερικώς να αναδιατάξει τον κοινωνικό ανταγωνισμό, δίνοντας ζωτικό χώρο στα κινήματα στην αναμέτρηση με την καπιταλιστική κυριαρχία, αλλά, κυρίως, μπορεί να δημιουργήσει -όπως συμβαίνει ήδη- τάσεις ενσωμάτωσης και αφομοίωσης των κινημάτων στις λογικές της κρατικής διαχείρισης.

Αριστερή Γραφειοκρατία και Κράτος

Στη θεωρία η σχέση της κομμουνιστικής αριστεράς με το κράτος προβάλλεται πάντοτε ως εργαλειακή. Η κατάληψη του αστικού κράτους παρουσιάζεται ως αναγκαίο κακό στον δρόμο για την εργατική εξουσία. Με την έφοδο στα χειμερινά ανάκτορα ξεκινά ο μετασχηματισμός του κράτους – κόμματος της αστικής τάξης σε μία εργατική δημοκρατία – δικτατορία του προλεταριάτου. Η εργαλειακή όμως αυτή προσέγγιση του κράτους βυθίζεται ήδη σε επίπεδο θεωρίας μέσα στις αντιφάσεις της. Ακόμη και στις πιο εκλεπτυσμένες εκδοχές της αδυνατεί να δώσει απαντήσεις στο ποιος θα είναι ο ρόλος της γραφειοκρατίας του πρωτοπόρου κόμματος σε σχέση με την αυτονομία του κόσμου της εργασίας, ποιες είναι οι δυναμικές του φαινομένου της γραφειοκρατίας, που φυσικά δεν εντοπίζεται μόνο στα αστικά κράτη, και, τελικά, πως θα επιτύχει μια τέτοια μετάβαση, όταν τα μέσα που χρησιμοποιούνται είναι αντιδιαμετρικά αντίθετα από τον σκοπό.

Η ιστορική όμως πράξη στη σχέση αριστεράς και κράτους δεν ήταν ποτέ ούτε τόσο απλοϊκή ούτε και τόσο αθώα. Κατά τον 20ο αιώνα σχεδόν στον μισό πλανήτη οι αριστερές γραφειοκρατίες, όπου ανελίχθησαν στην κρατική εξουσία μέσα από τους αγώνες των εργατών, στα θεμέλια του αστικού κράτους οικοδόμησαν κράτη και μάλιστα κράτη διαχωρισμένα από τις κοινωνικές τάξεις που υποτίθεται ότι θα αποτελούσαν το κέντρο των

αποφάσεων. Με όλες τις νίκες της αριστεράς –εκλογικές ή άλλου τύπου– οι λαϊκές μορφές οργάνωσης –τα σοβιέτ, τα εργατικά συμβούλια, οι λαϊκές συνελεύσεις– παραγκωνίστηκαν με συνοπτικές διαδικασίες από την κεντρική εξουσία της νέας διευθυντικής τάξης. Αλλά και όπου δεν τα κατάφεραν να καταλάβουν το αστικό κράτος και να οικοδομήσουν πάνω σε αυτό τα δικά τους κράτη, οι αριστερές γραφειοκρατίες λειτούργησαν ως αυτό που νομοτελειακά μόνο μπορούν να αποτελέσουν, δηλαδή ως δυνάμεις διαμεσολάβησης και ανάθεσης και όχι ως δόμηση του συλλογικού υποκειμένου του εργατικού κινήματος. Στην προσπάθεια δε να χτυπήσουν την στρατιωτική και πολιτική ισχύ του αστικού κράτους με τα ίδια του τα όπλα, έχτισαν τις οργανωτικές τους δομές, δηλαδή τα κόμματα "νέου τύπου", με πολλά από τα στοιχεία της ιεραρχικής γραφειοκρατίας του αστικού κράτους και του καπιταλιστικού τρόπου λήψης αποφάσεων στην παραγωγή.

Από την παλίρροια των εργατικών κινημάτων, που ιστορικά ολοκληρώθηκε στον μεσοπόλεμο, μέχρι και σήμερα έχει κυλήσει πολύ νερό στο αυλάκι. Στην Ευρωπαϊκή και εγχώρια συγκυρία της ενδεχόμενης ανέλιξης μίας αριστερής γραφειοκρατίας στην κρατική εξουσία η κατάληψη του κράτους δεν αντιμετωπίζεται πλέον καν εργαλειακά σαν αναγκαίο κακό, αλλά σαν στρατηγικός στόχος για την κοινωνική σωτηρία από τις επιπτώσεις που έχει επιφέρει ο νεοφιλελευθερισμός στον κοινωνικό ιστό. Στη σύγχρονη αριστερή μυθολογία, το κράτος εκλαμβάνεται αρρήτως ως το τελευταίο οχυρό της πολιτικής απέναντι στη γιγάντωση της κοινωνικής εξουσίας του κεφαλαίου, και έτσι ουσιαστικά απεμπολούνται οι αναλύσεις περί της αστικής φύσης του. Η σύγχρονη λοιπόν αντίληψη της αριστερής γραφειοκρατίας για το κράτος είναι πολλά βήματα πίσω ακόμη και από τις παλαιότερες λανθασμένες προσεγγίσεις, που ήδη κρίθηκαν ιστορικά ως καταστροφικές για την υπόθεση της απελευθέρωσης. Μην έχοντας μάλιστα μία πρόταση εξουσίας για την – έστω μερική – ενίσχυση των σύγχρονων δυνάμεων κοινωνικής εξουσίας που αντιτίθενται στην εξουσία του κεφαλαίου και πραγματώνουν στην πράξη νέους όρους σύνταξης της κοινής ζωής, η αντίληψη αυτή είναι πίσω ακόμη και από τις παρελθούσες πια σοσιαλδημοκρατικές εκδοχές της αριστεράς, όσες τουλάχιστον διατηρούσαν κάποια ελάχιστη σχέση με τον στρατηγικό στόχο του μετασχηματισμού της κοινωνίας.

Τι όμως τελικά αντιπροσωπεύει η σύγχρονη σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσα στην αριστερή γραφειοκρατία και το κράτος; Δεν είναι τυχαίο πως το επιχείρημα της κοινωνικής σωτηρίας μέσω της κατάληψης της κρατικής εξουσίας ελκύει μεγάλο μέρος των καταπιεζόμενων, που διατηρούν ακόμη την ανάμνηση των Δυτικών κρατών πρόνοιας και μία – αν και ελάχιστη – προσδοκία από συλλογικές κινητοποιήσεις ως μέσο ανάθεσης / πίεσης για υλικές απολαβές από τον βασικό φορέα διαμεσολάβησης του ανταγωνισμού, το κράτος. Μολονότι σήμερα πολλοί τείνουν να βλέπουν στο μεταπολεμικό ευρωπαϊκό κοινωνικό κράτος

το μόνο αποτελεσματικό τρόπο εξασφάλισης κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων για τη μεγάλη μάζα του πληθυσμού, είναι προφανές πλέον, από ιστορική σκοπιά, ότι αυτός ο διακανονισμός ήταν προσωρινός, αλλά και περιορισμένης εμβέλειας· είχε δε ως μοναδικό σκοπό να κατευνάσει τις αναστατωμένες εργατικές τάξεις των μετααποικιοκρατικών δυνάμεων και να αποτρέψει τον σοβιετικό κίνδυνο. Ομοίως, οι σημερινές αριστερές γραφειοκρατίες δεν προσπαθούν να αντιπροσωπεύσουν την είσοδο του κοινωνικού παράγοντα στο προσκήνιο, δηλαδή τις κοινωνικές δυναμικές της ρήξης με την καπιταλιστική κυριαρχία και της δημιουργίας νέων όρων της κοινής ζωής, που είναι πια διάχυτες σε κάθε πτυχή του κοινωνικού και σε κάθε ήπειρο του πλανήτη. Αντίθετα, αποπειρώνται να αντιπροσωπεύσουν με όρους παλαιάς κοπής τις προσδοκίες των συμπιεζόμενων μεσαίων κοινωνικών στρωμάτων να γυρίσουν στο καπιταλιστικό παρελθόν του κράτους πρόνοιας, τότε που ο ανταγωνισμός διεξαγόταν περισσότερο με όρους κοινωνικής συναίνεσης παρά επιβολής.

Είναι, λοιπόν, κατανοητό το ότι το φιλόδοξο σχέδιο ανακατανομής του πλούτου προς όφελος των μεσαίων και χαμηλών στρωμάτων που ευαγγελίζεται ο ΣΥΡΙΖΑ δημιουργεί ενθουσιασμό και προσδοκία σε ένα μεγάλο κομμάτι των κοινωνικών κινημάτων, εντός και εκτός Ελλάδας. Άλλωστε, στην παρούσα συνθήκη, ο νεοκευνσιανισμός του ΣΥΡΙΖΑ φαίνεται να προελαύνει με ένα δονκιχωτικό ηρωισμό μέσα στα συντρίμμια που αφήνει πίσω του ο αδηφάγος νεοφιλελευθερισμός, ο οποίος, αφού λεηλάτησε για δεκαετίες τον Παγκόσμιο Νότο, καταναλώνει αυτή τη στιγμή την ευρωπαϊκή περιφέρεια. Η εικόνα αυτή εξηγεί τις διαστάσεις που έχει πάρει η φήμη του ΣΥΡΙΖΑ στο εξωτερικό, και τις μεγάλες προσδοκίες που γεννά η εκλογική του άνοδος. Ωστόσο, αντίθετα με τον ευρωπαίο που παρακολουθεί την πορεία του ΣΥΡΙΖΑ από απόσταση, ο εγχώριος ψηφοφόρος έχει συνείδηση ότι η δυνατότητα του κόμματος αυτού για ριζοσπαστική αλλαγή, ακόμα και αν πάρει τη εξουσία, θα είναι πολύ περιορισμένη.

Εκτιμούμε ότι οι προσδοκίες των επισφαλών μεσαίων στρωμάτων για επιστροφή σε κάποιον πιο συμβατό με τον άνθρωπο καπιταλισμό δεν πρόκειται να εκπληρωθούν. Τα σύγχρονα έθνη-κράτη διέρχονται σοβαρή κρίση, τόσο από την ισχυροποίηση και διάχυση της κοινωνικής εξουσίας του κεφαλαίου και των μη κρατικών δομών του, όσο και από τις εγγενείς αντιφάσεις τους ως θεσμών αντιπροσώπευσης. Σήμερα, περισσότερο από ποτέ, η κατάληψη

του κράτους δε συνεπάγεται την κατάκτηση της κοινωνικής εξουσίας. Επιπλέον, η σύγχρονη αναμέτρηση διεξάγεται ανάμεσα στην ισχυροποιημένη κοινωνική εξουσία του κεφαλαίου και την κοινωνική αντιεξουσία των καταπιεζόμενων. Οι ριζοσπαστικές κοινωνικές αλλαγές του αύριο δεν περνούν μέσα από το αστικό κράτος και τους θεσμούς αντιπροσώπευσής του, αλλά μέσα από την ανατροπή και αποδιάρθρωση των κρατικών θεσμών και την ανάδυση κοινωνικών δομών εξουσίας εμμενών και αδιαχώριστων από την κοινωνία. Υπό αυτούς τους όρους η κατάληψη του αστικού κράτους από μία αριστερή γραφειοκρατία μόνο αρνητική μπορεί να αποβεί για τα αυτόνομα κινήματα, αν δεν διευρύνει τους ζωτικούς χώρους ανάπτυξής της κοινωνικής τους εξουσίας κόντρα στην εξουσία του συμπλέγματος εθνών κρατών / διεθνούς κεφαλαίου.

Ωστόσο, η απόρριψη από μέρους της μεταρρυθμιστικής οδού που πρεσβεύει η σύγχρονη αριστερά δεν συνεπάγεται μια άκριτή αποδοχή της επαναστατικής παρακαταθήκης του 20ού αιώνα. Σε ένα ύστερο καπιταλισμό άυλης και κατακερματισμένης εργασίας, όπου το χρέος και η τρομολαγνεία αποτελούν τα νέα εργαλεία πειθάρχησης, και όπου τα κέντρα εξουσίας είναι απομακρυσμένα από το πληθυσμό πάνω στον οποίο κυριαρχούνε, δεν υπάρχει πλέον ούτε Χειμερινό Ανάκτορο για να καταλάβουμε ούτε βεβαίως και προοπτική κατατρόπωσης του αντιπάλου με στρατιωτικούς όρους. Η γειτονιά, ο δρόμος, η πλατεία, έχουν -σε μεγάλο βαθμό- αντικαταστήσει το εργοστάσιο ως ο χώροι εκτύλιξης του κοινωνικού και ταξικού ανταγωνισμού. Η επανανοηματοδότηση της έννοιας της κοινότητας, το σπάσιμο της κοινωνικής απομόνωσης, η δημιουργία οριζόντιων και συμμετοχικών δομών στηριγμένων στην ισότητα, την αλληλεγγύη και την αμοιβαία αναγνώριση, αποτελούν σήμερα επαναστατική πρακτική.

Σήμερα είναι καταφανές ότι μια πραγματικά ριζοσπαστική κοινωνική αλλαγή θα είναι αποτέλεσμα όχι των πράξεων μιας πεφωτισμένης πρωτοπορίας, αλλά της τελικής αναμέτρησης ανάμεσα σε μια εκτενή και προϋπάρχουσα μορφή κοινωνικής συνύπαρξης με τις δομές της κυριαρχίας. Σε αυτό το πνεύμα, τα νεότατα κινήματα δεν επιδιώκουν να μεταρρυθμίσουν τις υπάρχουσες πολιτικές και οικονομικές δομές, αλλά να χτίσουν χιλιάδες μικρές εναλλακτικές στις ρωγμές του υπάρχοντος συστήματος, εκεί δηλαδή που οι καπιταλιστικές αξίες δεν μπορούν να επικρατήσουν. Στην εξατομίκευση της καπιταλιστικής αγοράς και στην γραφειοκρατία του κράτους αντιπροτείνουν τη συλλογική διαχείριση των κοινών αγαθών, μέσα από την αυτοοργάνωση των οριζόντιων κοινοτήτων που δημιουργούνται γύρω από αυτά. Οικοδομούν έτσι τις υλικές συνθήκες της πολιτικής αυτονομίας, την κοινωνική αναπαραγωγή που το κράτος και η αγορά αδυνατούν πλέον να εξασφαλίσουν, και δημιουργούν νέες φαντασιακές σημασίες κοινωνικής συνεργασίας για να αντικαταστήσουν τις κυρίαρχες αξίες της ατομικής κοινωνικής ανέλιξης και υλικής

ευημερίας.

Αυτόνομα Κινήματα & Αριστερές Κυβερνήσεις

Η έντάσεις ανάμεσα στα αυτόνομα κινήματα και τις αριστερές κυβερνήσεις έγιναν εμφανείς στη Νοτια Αμερική την προηγούμενη δεκαετία, με την επανεμφάνιση της κρατιστικής αριστεράς. Η παράδοση της αυτονομίας έχει γερές ρίζες στη Λατινική Αμερική, σε μεγάλο βαθμό λόγω της πολιτικής οργάνωσης των ιθαγενών πληθυσμών, με σημαντικότερο –αλλά όχι μοναδικό– παράδειγμα τους Ζαπατίστας, άλλα και λόγω της δράσης μία πληθώρας κινημάτων που δεν επιλέγουν την πεπατημένη οδό για τους αγώνες τους: τους ακτήμονες της Βραζιλίας, τα ανακτημένα εργοστάσια της Αργεντινής, το πόλεμο του νερού στη Βολιβία. Ενώ τα κινήματα αυτά γιγαντώθηκαν σε συνθήκες νεοφιλελεύθερης επέλασης, την δεκαετία που πέρασε βρέθηκαν αντιμέτωπα με μία σειρά από αριστερές κυβερνήσεις, προϊόντα και αυτές του κοινωνικού αναβρασμού που προκάλεσε η νεοφιλελεύθερη άλωση: από την μετριοπαθή σοσιαλδημοκρατία του Λούλα στη Βραζιλία ή του Κίρσνερ στην Αργεντινή, μέχρι πειράματα ριζοσπαστικού πολιτικού μετασχηματισμού όπως αυτά του Τσάβες στη Βενεζουέλα και -σε μικρότερο βαθμό- του Μοράλες στην Βολιβία.

Ένα πρώτο εμφανές αποτέλεσμα της επικράτησης της αριστεράς για τα κινήματα βάσης υπήρξε η άμβλυνση (αλλά όχι η οριστική παύση) της καταστολής. Η απόσυρση της κυβερνητικής κάλυψης από τους τραμπούκους των γαιοκτημόνων και τις παραστρατιωτικές οργανώσεις, η μείωση των βασανισμών και των φυλακίσεων, σήμανε μία τεράστια αλλαγή για τα κινήματα αυτά, που πληρώνουν για την πολιτική τους δράση βαρύ φόρο αίματος.

Μια άλλη θετική πτυχή ήταν η παύση των πιο θεαματικών και καταστροφικών σχεδίων νεοφιλελεύθερης ανάπτυξης, και κυρίως της εξόρυξης μεταλλευμάτων. Ωστόσο, πολλές «προοδευτικές» κυβερνήσεις, με πρόσχημα την «ανάπτυξη» επανέφεραν τα μεγαλεπήβολα σχέδια μεταμφιεσμένα σε «επενδύσεις εθνικού ενδιαφέροντος». Πρέπει να παραδεχτούμε ότι η Βενζουέλα, όπου μια μορφή λαϊκής αυτονομίας ευδοκίμησε την εποχή του Τσάβες, έχει μια ξεχωριστή θέση σε αυτή τη λίστα· ωστόσο η εμμονή στη χρήση ορυκτών καυσίμων ως κινητήρια δύναμη της οικονομίας συνεχίζει να έχει ως αποτέλεσμα μεγάλη περιβαλλοντική καταστροφή αλλά και –κυρίως– τον εκτοπισμό ή των αφανισμό ιθαγενών πληθυσμών. Είναι προφανές ότι οι κυβερνήσεις, ακόμα και όταν είναι αριστερές, παραμένουν προσηλωμένες στο καπιταλιστικό φαντασιακό της απεριόριστης ανάπτυξης.

Η μεγαλύτερη, όμως, απειλή που παρουσιάζουν οι αριστερές κυβερνήσεις για τα κινήματα βάσης είναι η απώλεια της αυτονομίας τους. Οι αριστερές κυβερνήσεις θαυμάζουν τα

κοινωνικά κινήματα για τις σχέσεις αλληλεγγύης που δημιουργούν στο εσωτερικό τους, για τη σύνδεση τους με την κοινωνία, για τη φαντασία και δημιουργικότητα με την οποία λύνουν τα προβλήματα και, κυρίως, για το πόσο μεγάλες αλλαγές μπορούν να προκαλέσουν με ανύπαρκτα ή ελάχιστα οικονομικά μέσα. Σε αυτή την κατεύθυνση,πολλές Λατινοαμερικάνικες κυβερνήσεις προσπάθησαν να εργαλειοποιήσουν τα κινήματα για να ασκήσουν κοινωνική πολιτική, μετατρέποντας πολλούς από τους πιο εμφανείς και δυναμικούς αγωνιστές σε γραφειοκράτες, κατευνάζοντας τα πιο ριζοσπαστικά κομμάτια των κινημάτων μέσα από πολιτικές κοινωικών παροχών και διεξάγοντας ένα χαμηλής έντασης πόλεμο ενάντια στα κινήματα που αρνούνται να ευθυγραμμιστούν με την κρατική πολιτική –κάποιες φορές φτάνοντας να τα κατηγορήσουν ως «πράκτορες της δεξιάς». Όχι μόνο δεν «εμπλουτίζεται» έτσι το κράτος με τη δυναμική των κοινωνικών κινημάτων, αλλά και αυτά υποτάσσονται στα σχέδια του, χάνουν τη δυναμική τους και συνήθως διαλύονται. Αντίστοιχη εμπειρία είχαμε στην Ελλάδα όταν το «ριζοσπαστικό» ΠΑΣΟΚ με την άνοδό του στην εξουσία το 1981 σήμανε το τέλος του μεταπολιτευτικού αναβρασμού, και ενσωμάτωσε ένα μεγάλο μέρος της ευρύτερης αριστεράς στη φαυλοκρατία που εγκαθίδρυσε. Το ίδιο θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε και για την κυβέρνηση του Φελίπε Γκονθάλεθ στην Ισπανία την ίδια εποχή.

Η Άλλη Προοπτική – τα Σύγχρονα Αυτόνομα Κινήματα ως Συλλογικά Υποκείμενα για την Κοινωνική Αλλαγή

Τη στιγμή που γράφεται αυτό το άρθρο έχει εμφανώς κλείσει ένας μεγάλος κύκλος κινητοποίησης στην Ελλάδα, αλλά και παγκόσμια, ο οποίος έχει αφήσει πίσω μία σημαντική παρακαταθήκη αμεσοδημοκρατικών δομών (εργατικοί συνεταιρισμοί, τοπικές συνελεύσεις, κοινωνικά κέντρα, δομές αλληλεγγύης, κινήσεις υπεράσπισης των κοινών αγαθών, εγχειρήματα κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας), αλλά και μία μεγάλη κόπωση και απογοήτευση, αφού το πρόγραμμα της νεοφιλελεύθερης επίθεσης των τελευταίων χρόνων εκτελέστηκε κατά γράμμα παρά την έντονη προσπάθεια και το μεγάλο προσωπικό κόστος χιλιάδων αγωνιστών. Η ματαίωση εύκολα μπορεί να βυθίσει τις συλλογικότητες σε εσωστρέφεια και να επιτρέψει σε κάποια κομμάτια του κινήματος –ήδη επιρρεπή σε αυτές τις πρακτικές- να επιστρέψουν στους δρόμους της αυτάρεσκης αναζήτησης της «ιδεολογικής καθαρότητας» και του «πραγματικού» επαναστατικού υποκειμένου, δρόμους που στον εικοστό αιώνα αποτελέσανε εισιτήριο χωρίς επιστροφή προς την πολιτική ασημαντότητα και τον σεχταρισμό.

Το πολιτικό κενό που αφήνει αυτή η απογοήτευση, αλλά και η έλλειψη ουσιαστικού οράματος κοινωνικού μετασχηματισμού από τα κάτω, εκμεταλλεύονται τα κόμματα της κοινοβουλευτικής αριστεράς για να επαναφέρουν την λογική της ανάθεσης και να γίνουν οι

κεντρικοί φορείς και εντολοδόχοι της επιθυμίας για κοινωνική αλλαγή. Επαναλαμβάνοντας τις πρακτικές του 20ού αιώνα, χρησιμοποιούν την ηγεμονική τους θέση για να καρπωθούν την πολιτική υπεραξία των κοινωνικών κινητοποιήσεων και για να δημιουργήσουν δομές αντιπροσώπευσης στο εσωτερικό των κινημάτων, περιθωριοποιώντας τις στοχεύσεις και τα αιτήματα που δεν ταιριάζουν στο πολιτικό τους πρόγραμμα και εκτρέποντας έτσι τη δράση των κοινωνικών υποκειμένων προς την κοινοβουλευτική οδό

Μένει ακόμα πολύς δρόμος στα νεοφώτιστα οριζόντια κινήματα για να υπερβούν το τοπικό και το συγκεκριμένο, να συνδεθούν με το ευρύτερο πολιτικό γίγνεσθαι, να δημιουργήσουν νέους πολιτικούς χώρους στους οποίους θα συνδιαμορφώνονται οι όροι της κοινής μας ζωής, να περάσουν δηλαδή από την συνύπαρξη στη σύμπραξη. Ωστόσο, τα οριζόντια και προεικονιστικά κινήματα, μολονότι βρίσκονται στη μειοψηφία, αποτελούν σήμερα την βασική ανταγωνιστική δύναμη προς το υπάρχον σύστημα κυριαρχίας, που πλησιάζει γοργά στα κοινωνικά και οικολογικά του όρια.

Τα αυτόνομα κινήματα στοχεύουν όχι στην κατάληψη της εξουσίας, αλλά στο διασκορπισμό της: φαντάζονται νέους θεσμούς διαχείρισης της κοινωνικής και οικονομικής ζωής για να αντικαταστήσουν την αστική δημοκρατία, που έχει βυθιστεί σε μία βαθιά δομική κρίση αναπαραγωγής, αντιπροσώπευσης και οικολογικής βιωσιμότητας. Και αυτό δεν σημαίνει την εκπόνηση ενός συγκροτημένου εξουσιαστικού σχεδίου, αλλά τη σφυρηλάτηση δεσμών και θεσμών που θα επιτρέψουν τη σύνθεση του συγκεκριμένου και του τοπικού με το καθολικό και το παγκόσμιο. Οι αγώνες για τα κοινά αγαθά, τη γνώση, τη γη, το νερό, την υγεία, αφήνουν μία παρακαταθήκη προσιτών και συμμετοχικών θεσμών, που μπορούν να αποτελέσουν τη ραχοκοκαλιά μίας εξουσίας των προσώπων και όχι των αντιπροσώπων. Το πείραμα του ελευθεριακού κοινοτισμού υποδεικνύει τη δημιουργία πολιτικά ενεργών κοινοτήτων και τη χρήση των αυτοδιοικητικών θεσμών ως ανάχωμα στον παγκοσμιοποιημένο καπιταλισμό και ως πρόσφορο πεδίο εφαρμογής της απομεγέθυνσης και της τοπικοποίησης. Η υπόσχεση της αυτοδιαχείρισης της εργασίας, των εργατικών συνεταιρισμών και της ομότιμης παραγωγής, δείχνουν ένα μονοπάτι μέσα, ενάντια και πέρα από το κράτος και την αγορά. Σε κάθε περίπτωση, η νέα συντάσσουσα δύναμη θα είναι πολύμορφη, αντανακλώντας τις χιλιάδες αγωνιστικές υποκειμενικότητες που γεννάει η κυριαρχία του κεφαλαίου σε όλες τις πτυχές της κοινωνικής ζωής.

Δεν υπάρχει βέβαια τίποτα το αναπόφευκτο στην ανάδυση αυτού του νέου κόσμου, καμία τελεολογική βεβαιότητα ότι αυτός θα επέλθει, όπως και δεν εκπληρώθηκαν οι νομοτελειακές προβλέψεις έλευσης της ελεύθερης κοινωνίας του 19ου αιώνα. Η πάλη για την επικράτηση των από κάτω απέναντι στην κυριαρχία του κεφαλαίου θα εκτυλιχτεί στο

ενδεχομενικό πεδίο του κοινωνικού ανταγωνισμού, και θα εξαρτηθεί από την πρόθεση τους να μετουσιώσουν την απογοήτευση σε κοινωνική δημιουργικότητα, να απεγκλωβιστούν απο περιοριστικές ταυτότητες και ιδεολογικές βεβαιότητες, να προσπεράσουν τις υποσχέσεις διαμεσολάβησης και να αυτοσυγκροτηθούν σε δρών και θεσμίζον κοινωνικό υποκείμενο.

Πηγή:babylonia.gr